

Klassieke Olympiaden 2022-2023

Opgaven Grieks

ronde 2

Vooraf aan de leerlingen

- Hieronder tref je een deel van het gelezen pensum aan.
- De Griekse tekst is voorzien van aantekeningen die je op pagina 3 vindt.
- Er zijn in totaal 25 vragen.
- Bij elke vraag staat aangegeven hoeveel punten deze waard is.
- De tijd waarin de toets afgenomen wordt, bedraagt maximaal 90 minuten. Leerlingen met dyslexie krijgen 15 minuten extra.
- Wanneer er als antwoord een Grieks citaat wordt gevraagd, dan adviseren wij om deze woorden in de tekstbijlage binnen Exam.net te citeren, te kopiëren en vervolgens in de uitwerking te plakken.
- Het gebruik van een woordenboek Grieks-Nederlands is toegestaan, zoals bij het Centraal Eindexamen.
- Het gebruik van een woordenboek Nederlands is niet toegestaan.
- Na de pauze volgt de creatieve opdracht.

Καλὴν τύχην ὑμῖν εὐχόμεθα!

Tekst

- 340 **Σω.** Διὰ μέντοι τάσδ'. Οὐχὶ δικαίως;
- 340b **Στ.** Λέξον δὴ μοι, τί παθοῦσαι,
- 341 εἶπερ νεφέλαι γ' εἰσὶν ἀληθῶς, θνηταῖς εἷξασι γυναιξίν;
- 342 Οὐ γὰρ ἐκεῖναί γ' εἰσὶ τοιαῦται.
- 342b **Σω.** Φέρε, ποῖαι γὰρ τινές εἰσιν;
- 343 **Στ.** Οὐκ οἶδα σαφῶς· εἷξασιν δ' οὖν ἐρίοισιν πεπταμένοισιν,
- 344 κούχι γυναιξίν, μὰ Δί', οὐδ' ὅτιοῦν· αὐταὶ δὲ ῥίνας ἔχουσιν.
- 345 **Σω.** Ἀπόκριναί νυν ἄττ' ἂν ἔρωμαι.
- 345b **Στ.** Λέγε νυν ταχέως ὅτι βούλει.
- 346 **Σω.** Ἦδη ποτ' ἀναβλέψας εἶδες νεφέλην κενταύρῳ ὁμοίαν
- 347 ἢ παρδάλει ἢ λύκῳ ἢ ταύρῳ;
- 347b **Στ.** Νὴ Δί' ἔγωγ'. εἶτα τί τοῦτο;
- 348 **Σω.** Γίγνονται πάνθ' ὅτι βούλονται· κἄτ' ἦν μὲν ἴδωσι κομήτην
- 349 ἄγριόν τινα τῶν λασίων τούτων, οἷόνπερ τὸν Ξενοφάντου,
- 350 σκώπτουσαι τὴν μανίαν αὐτοῦ κενταύροις ἤκασαν αὐτάς.
- 351 **Στ.** Τί γὰρ ἦν ἄρπαγα τῶν δημοσίων κατίδωσι Σίμωνα, τί δρῶσιν;
- 352 **Σω.** Ἀποφαίνουσαι τὴν φύσιν αὐτοῦ λύκοι ἐξαίφνης ἐγένοντο.
- 353 **Στ.** Ταῦτ' ἄρα, ταῦτα Κλεώνυμον αὐταὶ τὸν ῥίψασπιν χθὲς ἰδοῦσαι,
- 354 ὅτι δειλότατον τοῦτον ἐώρων, ἔλαφοι διὰ τοῦτ' ἐγένοντο.
- 355 **Σω.** Καὶ νῦν γ' ὅτι Κλεισθένη εἶδον, ὄρας, διὰ τοῦτ' ἐγένοντο γυναῖκες.
- 356 **Στ.** Χαίρετε τοίνυν, ᾧ δέσποιναι· καὶ νῦν, εἶπερ τινὶ κάλλῳ,

- 357 οὐρανομήκη ῥήξατε κάμοι φωνήν, ὧ παμβασίλειαι.
- St.** Ik snap het: daarom lijken de woorden βροντή (donder) en πορδή (scheet) op elkaar. Maar de bliksem, vertel me, waar komt die dan vandaan, stralend met zijn vuur?
- 395 En hoe maakt die van ons een hoopje as als hij ons treft, en verzengt hij de overlevenden? Het is toch duidelijk dat Zeus die bliksem gooit naar mensen die meined plegen.
- So.** Ja ja, jij dwaas, jij die ruikt naar het Kronosfestival, overjarig oudje, als Zeus de meinedigen treft, waarom heeft hij Simon dan niet in brand gestoken en Cleonymus en Theorus? Dat zijn toch zeker bij uitstek meinedigen.
- 400 Maar hij treft wel zijn eigen tempel en Sounion, het uiterste puntje van Attica, en grote eiken. Waarom doet hij dat dan in vredesnaam? Een eik pleegt toch geen meined.
- 403 **Στ.** Οὐκ οἶδ'· ἀτὰρ εὖ σὺ λέγειν φαίνει. τί γάρ ἐστιν δῆθ' ὁ κεραυνός;
- 404 **Σω.** Ὅταν εἰς ταύτας ἄνεμος ξηρὸς μετεωρισθεὶς κατακλησθῆι,
 405 ἔνδοθεν αὐτὰς ὥσπερ κύστιν φυσᾷ, κάπειθ' ὑπ' ἀνάγκης
 406 ῥήξας αὐτὰς ἔξω φέρεται σοβαρὸς διὰ τὴν πυκνότητα,
 407 ὑπὸ τοῦ ῥοίβδου καὶ τῆς ῥύμης αὐτὸς ἑαυτὸν κατακαίω.
- 408 **Στ.** Νῆ Δί' ἐγὼ γοῦν ἀτεχνῶς ἔπαθον τουτί ποτε Διασίοισιν,
 409 ὀπτῶν γαστέρα τοῖς συγγενέσιν, κᾶτ' οὐκ ἔσχων ἀμελήσας·
 410 ἢ δ' ἄρ' ἐφυσᾷτ', εἴτ' ἐξαίφνης διαλακήσασα πρὸς αὐτὸ
 411 τὸ φθαλμῷ μου προσετίλησεν καὶ κατέκαυσεν τὸ πρόσωπον.
- 412 **Χο.** ὦ τῆς μεγάλης ἐπιθυμήσας σοφίας ἄνθρωπε παρ' ἡμῶν,
 413 ὡς εὐδαίμων ἐν Ἀθηναίοις καὶ τοῖς Ἑλλησι γενήσει,
 414 εἰ μνήμων εἶ καὶ φροντιστῆς καὶ τὸ ταλαίπωρον ἔνεστιν
 415 ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ μὴ κάμνεις μῆθ' ἐστὼς μήτε βαδίζων,
 416 μῆτε ῥιγῶν ἄχθει λίαν μῆτ' ἀριστᾶν ἐπιθυμεῖς,

- 417 οἴνου τ' ἀπέχει καὶ γυμνασίων καὶ τῶν ἄλλων ἀνοήτων,
 418 καὶ βέλτιστον τοῦτο νομίζεις, ὅπερ εἰκὸς δεξιὸν ἄνδρα,
 419 νικᾶν πράττων καὶ βουλευόντων καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων.

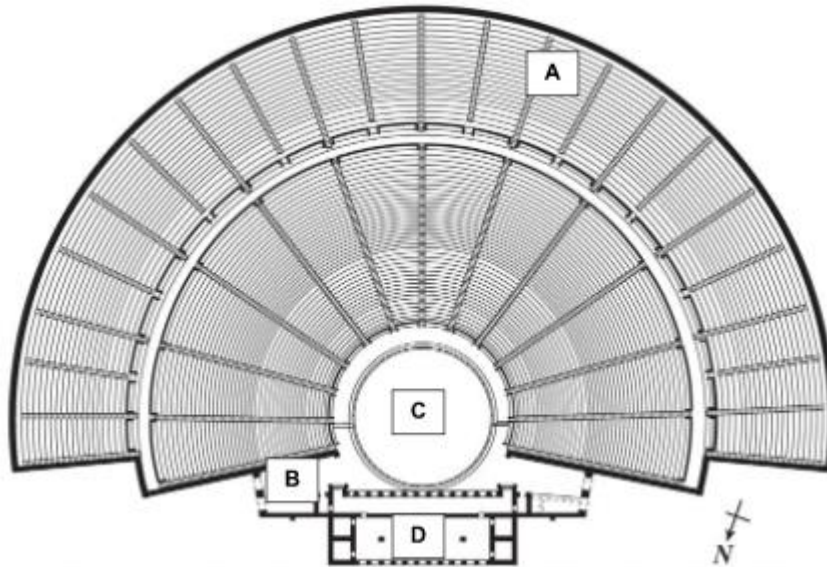
Aristophanes, *Wolken* 340-357 en 403-419

Aantekeningen

341	εἶξασι	= εἰοίκασι
343	τὸ ἔριον	wol
344	ὀτιοῦν	een beetje
347	ἡ πάρδαλις	panter
348	κομήτης	lang haar dragend
349	λάσιος	ruig behaard
350	εἰκάζω + <i>dat.</i>	doen lijken op
351	ὁ ἄρπαξ, ἄρπαγος	rover
	τὰ δημόσια	overheidsgeld
353	ὁ ρίψασπις	schildweggooier
357	οὐρανομήκης	hemelhoog
	ἡ παμβασίλεια	edele koningin
404	μετεωρίζομαι	zich omhoog bewegen
	κατακλήζω	opsluiten
405	ἡ κύστις	blaas
	φυσάω	opblazen
406	σοβαρός	snel
	ἡ πυκνότης	samenpersing
407	ὁ ροῖβδος	gesuis
	ἡ ρύμη	snelle beweging
408	ἀτεχνῶς	precies
409	σχάω	een snee maken
410	φυσάω	opblazen
	διαλακέω	openbarsten
411	προστιλάω	bevuilden
414	ὁ φροντιστής	denker
	ταλαίπωρος	volhardend
416	ῥιγέω	het koud hebben
	ἀριστάω	ontbijten

Vraag 1

Onderstaande afbeelding is een schematische weergave van het theater in Epidauros. Als de komedie *De Wolken* hier zou worden opgevoerd, op welke plek zouden de Wolken dan voor het eerst zingen? (2 punten)

Bron: whitman.edu

Vraag 2

Welke vorm is geen imperativus? (1 punt)

- A. regel 340b Λέξον
- B. regel 342b Φέρε
- C. regel 342b ποῖαι
- D. regel 345 Ἀπόκριναι

Vraag 3

regel 342

Leg uit wat bedoeld wordt met ἐκεῖναί en wat met τοιαῦται. (2 punten)

Vraag 4

Benoem de modus en verklaar het gebruik van de volgende vormen (2 punten):

- a. regel 345 ἔρωμαι
- b. regel 348 ἴδωσι

Vraag 5

regel 345 Ἀπόκριναι νυν ἅττ' ἂν ἔρωμαι

Aristophanes geeft hier een rake typering van de onderwijsmethode die Socrates in de dialogen van Plato hanteert. Leg dit uit. (2 punten)

Vraag 6

regel 348 Γίγνονται πάνθ' ὅτι βούλονται

Wat is de correcte vorm van πάνθ' zonder elisie? (2 punten)

- A. πάνθα
- B. πάνθος
- C. πάντα
- D. πάντος

Vraag 7

regels 348-350 κατ' ἣν τ/μ ἤκασαν αὐτάς

In deze regels worden twee dingen met elkaar vergeleken. Noteer beeld, afgebeelde en punt van overeenkomst. (3 punten)

Vraag 8

regels 348 t/m 355

- a. Leg uit wanneer de Wolken van gedaante veranderen. (2 punten)
- b. Citeer de twee Griekse participia in deze regels die aanduiden met welke doelen de Wolken van gedaante veranderen. (2 punten)

Vraag 9

regel 352 φύσιν

Het woord φύσις kan betrekking hebben op het innerlijk en op het uiterlijk.

Op welk van beide heeft het in deze passage vooral betrekking? Licht je antwoord toe. (2 punten)

Vraag 10

regels 353-355 Ταῦτ' τ/μ γυναῖκες

Vertaal deze regels in goed Nederlands. (7 punten)

Vraag 11

regel 356 Χαίρετε τοίνυν, ᾧ δέσποιναι

Stel, je bent de regisseur van dit stuk. Geef een regieaanwijzing voor de acteur van Strepsiades bij regel 356.

Nota Bene: een regieaanwijzing is aanwijzing voor bijvoorbeeld een houding, gebaar, beweging, etc. (2 punten)

Vraag 12

regel 355-357

De woorden *allochtoon*, *gynaecoloog* en *telefoon* gaan elk (deels) terug op Griekse woorden in de aangegeven regels. Citeer de desbetreffende Griekse woorden en maak duidelijk wat de betekenisrelatie tussen het Nederlandse en het Griekse woord is. (6 punten)

Vraag 13

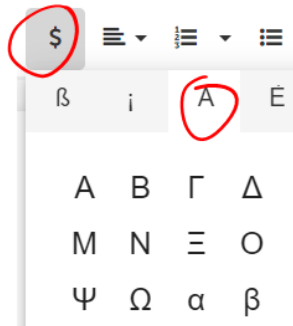
regel 395 **En hoe maakt die van ons een hoopje as**

Welk Grieks woord uit regels 404-407 geeft diezelfde handeling weer? (1 punt)

Vraag 14

regel 407 αὐτὸς ἑαυτὸν κατακαίων

Zet deze woorden om in het overeenkomstige meervoud. Neem de onderstreepte woorden makkelijk over door deze te selecteren, te kopiëren en te plakken in je document. Verander dan de letters die veranderd moeten worden. Je kunt de Griekse letters vinden in de opmaakbalk onder Special Characters (\$) en dan Greek (A). (3 punten)

Vraag 15

regels 404-406 Ὅταν τ/μ φέρεται

M. d'Hane-Scheltema vertaalt deze regels als volgt:

“Dat is als een drogere wind opsteekt
en binnen de wolken zich opsluit,
dan blaast hij ze op in hun buik, als een balg,
en vervolgens, dat kan dan niet anders,
doet hij ze barsten en breekt zelf los,
(...)”

De grammaticale structuur van de Griekse tekst is door de vertaalster niet geheel overgenomen.

- Leg uit welke aanpassing de vertaalster maakt ten opzichte van μεταωρισθείς. (2 punten)
- Citeer het Griekse tekstelement dat de vertaalster weergeeft met ‘in hun buik’. (1 punt)
- Citeer het Griekse tekstelement dat de vertaalster weergeeft met ‘dat kan dan niet anders’. (1 punt)

Vraag 16

regel 405 κύστις

- Citeer uit Strepsiades’ reactie (regel 408-411) het lichaamsdeel dat vergelijkbaar is met de hier genoemde κύστις. (1 punt)

regel 407 τῆς ῥύμης

- τῆς ῥύμης benadrukt de snelheid van de gebeurtenis. Citeer uit Strepsiades’ reactie (regels 408-411) het woord dat de snelheid van zijn voorval benadrukt. (1 punt)

Vraag 17

regels 404-407

Bij een dieselmotor komt het brandbare dieseloliemengsel tot ontploffing doordat het zo sterk wordt samengeperst dat de temperatuur ervan stijgt, waardoor zelfontbranding volgt.

- a. In welk opzicht komt Socrates' verklaring van de bliksem wel overeen met de werking van een dieselmotor? (1 punt)
- b. In welk opzicht komt Socrates' verklaring van de bliksem niet overeen met de werking van een dieselmotor? (1 punt)

Vraag 18

regels 408-411

In het voorafgaande (niet in de tekstbijlage afgedrukt) had Strepsiades met een anekdote uit zijn eigen leven laten merken dat hij begrepen had hoe de donder tot stand komt.

- a. Beschrijf deze anekdote in het kort (2 punten)
- b. Noteer in welk opzicht de beide door Strepsiades geleverde verklaringen overeenkomen. (1 punt)

Vraag 19

regels 410-411

Citeer uit deze regels de tekstelementen die een chiasme vormen volgens het schema ... (a) ... (b), ... (b) ... (a). (2 punten)

Vraag 20

regels 410-411

In deze zin staan drie persoonsvormen: ἐφυσᾷτ', προσετίλησεν, κατέκαυσεν. Een van de drie heeft een andere aspectstam dan de andere twee.

- a. Welke vorm is dit? (1 punt)
- b. Welke verklaring kun je hiervoor geven? (2 punten)

Vraag 21

regels 412-416

De Wolken voorspellen Strepsiades een grootse toekomst als hij zich aan bepaalde voorwaarden houdt.

- a. Noteer 3 dingen waarvan de Wolken expliciet zeggen dat hij ze beslist niet moet doen. (3 punten)

regel 417 τῶν ἄλλων ἀνοήτων

- b. Aan wat voor activiteiten zou je kunnen denken bij τῶν ἄλλων ἀνοήτων kunnen denken? (1 punt)

Vraag 22

De volgende regels komen uit een ander deel van de tekst die je hebt gelezen. In het handschrift zijn drie woorden helaas niet meer leesbaar. Welke woorden zijn volgens jou de juiste? Noteer deze. (6 punten)

Ὅταν ἐμπλησθῶς' **xxx** πολλοῦ κάναγκασθῶσι φέρεσθαι
κατακριμνάμεναι **yyy** ὄμβρου δι' ἀνάγκην, εἶτα βαρεῖαι
εἰς **zzz** ἐπίπτουσαι ῥήγνυνται καὶ παταγοῦσιν.
κατακρίμναμαι-naar beneden hangen; παταγέω-knetteren

xxx	yyy	zzz
ὔδατι	πλήραι	ἀλλήλαις
ὔδατος	πλήρεις	ἀλλήλας
ὔδατου	πλήροι	ἀλλήλου
ὔδου	πλήρου	ἀλλήλους

Vraag 23

regels 414-417

In deze regels wordt een hele serie voorwaarden genoemd waaraan de aspirant-filosoof moet voldoen. In vers 415 vindt een overgang plaats van de eerste groep voorwaarden naar de tweede groep voorwaarden.

Toon dit aan. Ga bij je antwoord in op de eerste groep voorwaarden en op de tweede groep voorwaarden. (2 punten)

Vraag 24

regels 415-417

In deze regels propageren de Wolken een leven van onthechting en eenvoud. Welke filosofische school voert dit gegeven tot het uiterste door? (1 punt)

- A. aristotelisme
- B. cynische school
- C. epicurisme
- D. platonisme

Vraag 25

regel 419 τῆ γλώττη πολεμίζων

In welke situatie zal Strepsiades in dit opzicht goed voor de dag moeten komen? Denk hierbij aan wat in de inleiding hebt gelezen over de bedoeling waarmee Strepsiades besloot bij Socrates in de leer te gaan. (2 punten)

Einde